

no veiem que la traducció *invisibles* de la versió llarga, I,13, línia 11, es pugui basar en el Talmud, tractat *Haguigà*, 12a; creiem que aquí hi ha hagut una confusió. En la nota 1 de la p. 110, ens sembla que seria millor escriure-hi *càrrega fonètica* en lloc de *càrrega fonològica*.

En resum, deixant a part les qüestions de transcripció i alguns errors o qüestions discutibles de traducció, el volum que re-

censionem conté una introducció molt bona al *Llibre de la Creació*; la traducció és, en general, adequada i d'un estil excel·lent, i les notes, suficients i útils. Llàstima que Forcano, que té prou preparació, no hagi escollit una edició millor del text hebreu o no s'hagi atrevit a confeccionar-la ell mateix a partir de les edicions crítiques de Gruenwald o de Hayman.

Pere Casanellas i Bassols

Societat Catalana d'Estudis Hebraics

<http://dx.doi.org/10.5565/rev/enrahonar.241>

MEDINA, Jaume (2013)

Sobre Ramon Llull

Barcelona: Llibres de l'Índex, 322 p.

ISBN 978-84-940712-4-9

En plena maduresa intel·lectual i vital, Jaume Medina, poeta i catedràtic de Filologia Llatina de la Universitat Autònoma de Barcelona, ens ofereix una obra miscel·lània que recull diversos treballs sobre la figura i l'obra de Ramon Llull, molts dels quals havien restat inèdits fins avui. Jaume Medina ha dedicat una bona part de les darreres dècades als estudis lul·lians, fet que l'ha convertit en un estudiós de referència del filòsof mallorquí a casa nostra i l'ha vinculat professionalment i personalment amb molts altres especialistes, tal com queda palès a la dedicatòria que enceta el volum: «L'obscura semblança» enllaça amb una gran bellesa l'essència lul·liana amb el destinatari del poema, el Dr. Pere Villalba Varneda, editor, entre d'altres, de *l'Arbor Scientiae*.

Sobre Ramon Llull és un compendi que aplega divuit treballs referits a l'obra del beat, en què es recullen conferències i comunicacions per a congressos, articles per a revistes especialitzades, capítols de

llibre, traduccions de petits opuscles i, fins i tot, el text llatí, amb les traduccions al català i a l'italià, del *Liber de natura*, a partir de l'edició crítica que el mateix Jaume Medina ja va publicar a les *Raimundi Lulli Opera Latina* (ROL) l'any 2005: op. 97 *Rhetorica noua*; op. 98 *Liber de natura*; op. 99 *Liber quid debet homo credere de Deo*; op. 100 *Liber de mille prouerbiis* (Turnhout & Brepols Publishers, ROL, XXX). Cadascun d'aquests treballs fou llegit o elaborat (i alguns també publicats) en un període temporal que s'estén des de l'any 1996 (VILLALBA VARNEDA, Pere (1998). *En el setè centenari de l'Arbor Scientiae de Ramon Llull: Significat d'aquesta obra i edició crítica llatina*. Conferència pronunciada en el saló d'actes del Col·legi de Sant Francesc durant la festa del beat Ramon Llull, 27 de novembre de 1996) fins al 2012 («Doctrina pueril», *Los mundos de Ramón Llull en las lenguas de hoy*, Julia Butiñá (coord.), Madrid Universidad Nacional de Educación a Distancia,

2012, 45-52), poc abans de la publicació d'aquest recull.

Els temes que s'aborden en els diversos capítols del llibre abracen l'estudi de qüestions estrictament filosòfiques i teològiques, com també, i sobretot, d'aspectes d'índole lingüística. No trobem, en la introducció, cap justificació ni explicació en profunditat dels motius que han conduït Jaume Medina a posar-nos a l'abast tot aquest material, sols una relació de cada capítol i la constatació, si escau, que es tracta d'un treball inèdit. Tanmateix, entre l'aparent *totum reuolutum*, hi distingim dues constants: en primer lloc, la voluntat de l'autor de publicar alguns treballs inèdits que, per motius diversos, encara no havien vist la llum. En aquest sentit, voldríem destacar de manera particular l'estudi sobre el *Liber de natura*, a què ja ens hem referit més amunt, una obra trilingüe (amb la doble versió del text llatí, traduït per Medina al català i a l'italià) que, a més del text lul·lià i les traduccions corresponents, és acompanyat d'una introducció (també en les tres llengües) i d'un apèndix certament interessant: el text original en alemany i la traducció catalana de l'estudi del professor Charles Lohr sobre el concepte de natura en Ramon Llull. Celebrem, doncs, que Jaume Medina ens faciliti l'accés a una obra lul·liana tan rellevant i, d'altra banda, a l'estudi lúcida i ineludible del professor Lohr.

L'altra constant que descobrim en aquest llibre és, sens dubte, la profunda preocupació que l'autor manifesta per la

llengua, tant per la llatina com per la catalana, puntals de la seva trajectòria professional i, alhora, les dues llengües principals de redacció i transmissió de l'obra lul·liana. El primer capítol, «Una introducció a l'obra catalana de Ramon Llull», és certament significatiu, perquè l'autor hi revela un dels seus grans interessos i, al mateix temps, perquè aprofundeix en dos dels aspectes més discutits dels textos lul·lians, a saber, la llengua original de redacció de cadascun i el factor literari que hi subjau: «Tot i que les obres de Ramon Llull van ser tingudes en consideració i estima —o, en el pitjor dels casos, jutjades dignes de condemna— des dels mateixos moments que varen veure la llum, no va ser fins a temps molt recents que hom les començava a valorar del punt de vista del seu significat estrictament literari» (p. 9). De fet, la consciència i reivindicació lingüístiques són ben paleses en tot el volum, tant pels temes que s'hi tracten (a més dels ja esmentats, en volem destacar especialment els que s'endinsen en el text de la *Doctrina pueril*), com pel respecte i la reivindicació del plurilingüisme, avui tan en voga i un fet evident ja en l'obra de Ramon Llull.

Des d'aquí, doncs, exhortem a descobrir en aquest volum els diversos treballs inèdits que l'autor ha considerat oportú de brindar-nos en una obra que esdevé testimoni palpable dels anys que Jaume Medina ha dedicat a l'estudi de Ramon Llull, i, sobretot, del seu amor per les lletres i per la llengua.

Núria Gómez Llauger

Universitat Abat Oliba CÈU

<http://dx.doi.org/10.5565/rev/enrahonar.424>

